

УДК 347.77:(007:004.73)+347.122

Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova

КАТЕГОРІЯ «ІНТЕРНЕТ РЕЧЕЙ» ТА ЦИВІЛЬНІ ПРАВОВІДНОСИНИ

Постановка проблеми. Однією з головних рис інформаційного суспільства вважають прояви в усіх сферах людської діяльності ефектів новітніх технологій [1]. Одним із найбільш яскравих таких проявів, на нашу думку, є так званий «Інтернет речей», щодо сутності та перспектив розвитку якого існують різні точки зору [2; 3; 4]. Новизна цього явища та недостатня урегульованість пов'язаних із ним відносин зумовлюють актуальність наукових досліджень у цій галузі.

Природно, що злободенна проблематика привертає увагу фахівців з інформаційно-комунікативних технологій та у галузях, пов'язаних зі сферою ІТ (у тому числі, правознавців). Внаслідок цього останнім часом з'явилося чимало досліджень правових питань Інтернету речей [5, с. 96; 6; 7, с. 9]. Разом із тим практично не дослідженими залишаються питання визначення сутності правовідносин, що виникають стосовно «Інтернету речей», характеристика цих відносин та низка інших

Мета – розгляд питань співвідношення категорій «Інтернет речей» та «цивільні правовідносини» і визначенню місця «Інтернету речей» як цілісного правового явища в структурі правовідносин.

Виклад основного матеріалу. Констатувавши існування різних дефініцій «Інтернету речей», зазначимо, що найбільш придатним для дослідження питань, які охоплюються проблематикою цієї наукової розвідки, нам здається визначення «Інтернету речей» як сукупності взаємодіючих технічних систем і комплексів, призначених для реалізації суспільних відносин, у тому числі пов'язаних із наданням послуг або проведенням робіт, на основі використання різноманітних даних і мережі Інтернет за безпосередньої участі або без участі суб'єктів цих відносин (юридичних або фізичних осіб). [5, с. 101] Отже, скористаємося ним далі під час визначення зв'язку цього феномену з категорією правовідносин. При цьому матимемо на увазі також, що в понятті «Інтернет речей» як невід'ємні поняття розглядаються власне речі (технічні системи і комплекси) і надання послуг та проведення робіт, які здійснюються за допомогою

названих речей. Це дає підстави вести мову саме про «Інтернет речей» як цілісну правову категорію

Оскільки така характеристика неможлива поза врахуванням сутності самих правовідносин, для початку встановимо, які правовідносини можуть виникати щодо «Інтернету речей», котрий є сегментом ІТ-сфери, тобто тієї частини людського буття, де активно, постійно, систематично використовуються інформаційні технології.

Варто зазначити, що специфіка інформаційних технологій зумовлює існування різних підходів до впорядкування відносин у ІТ-сфері. Позначимо ці підходи як: 1) «технологічний» (впорядкування здійснюється за допомогою самих інформаційних технологій) і 2) «соціальний» (провідним є соціальне, в тому числі правове регулювання). Якщо в першому випадку ІТ є інструментом здійснення / функціонування соціальних процесів, тобто переважає «технологічна» складова частина, то в другому вони є предметом правового регулювання (тобто переважає «інформаційна» складова частина).

Ми переконані, що проблеми упорядкування ІТ-сфери не можуть бути вирішені лише за допомогою технічних засобів, оскільки останні можуть впливати лише на технологічну складову ІТ-сфери, залишаючи поза увагою «соціальний елемент», яким є учасники відносин, що виникають у ІТ-сфері. Саме тому доцільно розглядати передусім такий шлях упорядкування відносин в інформаційному суспільстві, як правове регулювання.

Зауважимо, що в дослідженнях можливостей та перспектив такого шляху, з одного боку, помітна орієнтація на вирішення окремих, конкретних проблем, зокрема на основі прецедентів та видання нормативних актів, що стосуються конкретних випадків. Разом із тим існує думка, що розробка концепції правового регулювання ІР має проводитися з урахуванням проблем, пов'язаних із сучасними правовими проблемами регулювання Інтернету та інформаційних технологій, коло яких стрімко розширюється. Тому правова система має забезпечувати загальні передумови для саморегулювання і для вирішення спірних ситуацій [8].

Отже, орієнтація на «прецедентний» підхід до вирішення проблем правового регулювання у ІТ-сфері, зокрема у сфері «Інтернету речей», є невиправданою. Натомість доцільним вважаємо використання концептів «ІТ-право» (в тому числі – «Інтернет-право»), що формується як симбіоз уявлень про цей феномен у віртуальній та дійсній реальності з метою введення у звичне правове поле традиційних цивільних відносин та ІТ-відносин, віртуальних за своєю сутністю.

Така постановка питання робить доцільним розгляд тут головних властивостей відносин та правовідносин, що складаються у сфері Інтернету взагалі та «Інтернету речей» зокрема.

Передусім, слід встановити, як мають іменуватися правовідносини, про котрі тут йдеться.

Хоча дослідники правових аспектів ІТ-сфери використовують терміни «інформаційні відносини», «інформаційно-комунікаційні відносини», «інтер-

нет-відносини», «ІТ-відносини» та ін., [9] однак найбільш вживаним у цій сфері є термінопоняття «Інтернет-відносини», котрі визначають як частину відносин у віртуальному просторі, учасниками яких є носії суб'єктивних прав та обов'язків в Інтернет [10, с. 8]. Специфіку цих відносин вбачають у невизначеності місцезнаходження сторін; складнощах ідентифікації учасників відносин у Інтернет; залежності відносин між учасниками в Інтернеті від стосунків з інформаційними провайдерами; електронному характері документообігу у мережі; [11, с. 72] невизначеності юридичного статусу Інтернету; існуванні віртуальних організацій тощо [12, с. 42].

Як на нашу думку, всі згадані ознаки мають більше чи менше значення для встановлення типології відносин, про які тут йдеться, однак визначальним є наявність специфічного об'єкту відносин, що належить до ІТ-сфери або ж конкретно до сфери Інтернету.

При цьому слід зробити застереження щодо неточності позначення «мережа Інтернет» (котрий іноді використовували і ми). Неточність полягає в тому, що «Інтернет» це – «міжнародна мережа» (від англ. International Network) [13], «міжмережа». Отже вираз «мережа Інтернет» – це щось на кшталт «мережа міжнародної мережі». Тому достатньо позначення «Інтернет» або ж «Мережа». Так само некоректним є використання терміну «Інтернет-відносини» [12, с. 42]. Натомість має йтися про «відносини в Інтернет», оскільки відносини, що складаються в Мережі, існують одночасно з реальними стосунками, віртуально відображаючи останні та співпадаючи з ними за змістом. Віртуальні відносини можна класифікувати за предметним критерієм так само, як і відносини реальні. Отже, в цифровому середовищі після врегулювання відносин юридичними нормами виникають правовідносини різної галузевої приналежності: цивільні, адміністративні, фінансові тощо. Крім того, за їхніми межами залишаються правовідносини, що виникають при порушенні прав і обов'язків суб'єктами, які діють у Мережі, – правовідносини цивільної, адміністративної, карної тощо відповідальності. Відсутність предметної цілісності відносин в Інтернеті дає підстави для висновку про необґрунтованість визнання існування окремих категорій «Інтернет-право», «Інтернет-правовідносини», «Інтернет-відносини», а тим більше вести мову про «Інтернет-право» як про «змішаний» або «комплексний» інститут [10, с. 42], галузь чи підгалузь права або законодавства. Натомість має йтися про виникнення в цій сфері регулятивних правовідносин різної галузевої приналежності: цивільно-правових, адміністративно-правових тощо. Звісно, термінопоняття «Інтернет-відносини», «Інтернет-правовідносини», «Інтернет-право», «ІТ-право» можуть використовуватися в юридичному побуті, але лише як правові концепти, тобто як вербально виражені сукупності уявлень, понять, знань, асоціацій, емоцій, що виникають у зв'язку з використанням відповідних термінів, супроводжують і характеризують їх [15, с. 10]. У кожному разі «Інтернет-відносини» (для забезпечення стислості викладу будемо використовувати такий термін для позначення сукупності відносин, що складаються

в Інтернеті) є лише частиною більш загальної категорії «ІТ-відносини», під якими розуміємо сукупність суспільних відносин, що виникають у процесі створення і використання інформаційних технологій. Таким чином, «ІТ-відносини» є загальною категорією, що включає також і відносини, які складаються в Інтернеті.

На такому підґрунті можемо визначити «Інтернет-відносини» як складову частину концепту «ІТ-відносини», сукупність суспільних відносин, що складаються в специфічному середовищі (Інтернет, Мережа, цифрове середовище), будучи одночасно «віртуальним феноменом» і проявляючись у бутті суспільства як реальні суспільні відносини. Завдяки останній особливості (своїй подвійній природі) вони можуть бути предметом правового регулювання і ставати правовідносинами.

Тут варто згадати позицію, прихильники якої пропонують ігнорувати різницю між «Інтернет-відносинами» та «Інтернет-правовідносинами», аргументуючи виправданість такого підходу доцільністю віднесення «Інтернет-відносин» до нового типу суспільних відносин, які виникають, змінюються і припиняються в кіберпросторі. При цьому зазначається, що це не правові в чистому вигляді і не фактичні відносини, а спеціальні зв'язки особливої правової, інформаційної та технічної природи [16, с. 145; 17, с. 5; 18, с. 23].

Зазначене свідчить про важливість встановлення співвідношення категорій «ІТ-правовідносини» та «правовідносини», а також з'ясування особливостей правовідносин, що виникають в інформаційно-комунікаційній сфері.

Розмаїття відносин, котрі складаються в Інтернеті, створює на практиці істотні незручності при пошуку актів законодавства, що стосуються різних видів таких відносин; пошуку та систематизації норм права, матеріалів практики; субсидіарному застосуванню норм законодавства, застосуванню аналогії закону тощо. Отже, маємо визначити орієнтири для встановлення кола правовідносин, котрі можна вважати органічно властивими Мережі.

Методологічною основою дослідження цього питання, на наш погляд, має бути розрізнення концепту «Інтернет-право» (який використовується тут нами з певними застереженнями, зробленими вище) в широкому та вузькому значенні.

Під «Інтернет-правом» у широкому сенсі розуміємо усю сукупність норм і правил, які стосуються інформаційно-комунікаційної активності в Інтернеті. Його структура виглядає як інтегрована система багаторівневого порядку, що включає приватноправові та публічно-правові елементи. Необхідність врахування приватноправового та публічно-правового забарвлення ІТ-відносин має враховуватися, щоб визначити пріоритетність інтересів (приватні чи публічні), а відтак мати можливість встановити мотивацію застосування певних методів правового регулювання. Разом із тим публічно-правові за своєю сутністю відносини можуть складатися і в галузі цивільного права (наприклад, відносини цивільної відповідальності за шкоду, завдану правопорушенням в Інтернеті).

Під «Інтернет-правом» у вузькому значенні розуміємо лише ті правові норми, що стосуються правомірної діяльності у Мережі, передусім регулятивні норми (переважно – цивільно-правові), що забезпечують функціонування «Інтернет-відносин».

Враховуючи існування методологічно хибного, на нашу думку, твердження, що правові норми, які регулюють діяльність у Мережі, «мають змішаний приватно-публічний характер» [19, с. 172] (бо змішаний приватно-публічний характер мають не норми, а акти законодавства), розглянемо, як поєднуються приватноправовий та публічно-правовий підходи в регулюванні «Інтернет-відносин». Від відповіді на це питання залежить визначення того, яка категорія є первинною: «Інтернет-відносини» чи «Інтернет-правовідносини».

У тому випадку, коли йдеться про правомірну діяльність приватних осіб в Інтернеті, суспільні відносини є первинними щодо правовідносин, оскільки можуть виникати на підставі угоди сторін, внаслідок фактичних дій суб'єктів тощо. На їх існування не впливає наявність або відсутність актів законодавства, бо права та обов'язки сторін таких цивільних відносин мають основою норми природного права, що забезпечує їхнє включення в правову сферу. Отже, «Інтернет-відносини» тут є первинними щодо «Інтернет-правовідносин», зумовлюючи характер і зміст останніх.

Однак коли йдеться про суспільні відносини, пов'язані з публічними інтересами (наприклад, забезпечення інформаційної безпеки), відповідні «Інтернет-відносини» попадають у сферу дії публічного права. Оскільки публічне право є проявом публічної влади, то воно може виступати чинником встановлення не тільки правовідносин, але й самих публічних відносин, визначаючи, коли і для чого вони формуються. При цьому відповідні «Інтернет-відносини» виникають та здійснюються у відповідності з приписами правової норми, і саме в цьому проявляється реалізація останньої, перетворення її в акт конкретної поведінки. Під таким кутом зору «Інтернет-правовідносини» можуть розглядатися як результат дії норми права, що за формою є індивідуально-визначеним зв'язком уповноважених та зобов'язаних осіб, а за змістом – взаємодією цих осіб, котрі реалізують свої права та виконують обов'язки.

Таким чином, для визначення співвідношення категорій «Інтернет-відносини» та «Інтернет-правовідносини» вирішальним критерієм є сфера права, до якої вони належать у кожному конкретному випадку. Відтак відповідно до розмежування сфери приватного та публічного права розрізняються приватні та публічні «Інтернет-правовідносини».

Врахування приватних та публічних засад дає також можливість характеристики сутності правового регулювання «Інтернет-відносин», яке тут розглядаємо як засіб державного впливу на суспільні відносини з метою їх упорядкування.

Об'єктами регулятивних «Інтернет-правовідносин» є поведінка людей, а також конкретні блага, стосовно яких складаються відносини між людьми: 1) речі; 2) дії (послуги); 3) результат дій (результат робіт); 4) результати інтелектуальної, творчої діяльності та інші об'єкти права

інтелектуальної власності; 5) інформація. При цьому види регулятивних «Інтернет-правовідносин», які виникають стосовно інформації, залежать від типу останньої. Так, фізичні та юридичні особи, які володіють інформацією професійного, ділового, виробничого, банківського, комерційного та іншого характеру, одержаною за власні кошти, або яка є предметом їх професійного, ділового, виробничого, банківського, комерційного та іншого інтересу, як правило, самостійно визначають режим доступу до неї, включаючи належність її до категорії конфіденційної, та встановлюють систему захисту. Тобто тут мають місце регулятивні цивільні правовідносини, в яких права і обов'язки їх учасників щодо об'єкту (інформації) визначаються в диспозитивному порядку. Але інформація, яка є державною чи службовою таємницею, вилучена із числа об'єктів цивільних прав, і відносини щодо неї регулюються адміністративно-правовими нормами, внаслідок чого тут виникають адміністративні правовідносини).

Оскільки «регулювання» є поняттям, що включає як публічні, так і приватні феномени, що забезпечують функціонування соціальних систем, впорядкування суспільних відносин може здійснюватися як шляхом регулювання спеціальним суб'єктом, так і шляхом саморегулювання. Якщо в першому випадку регулювання здійснюється спеціально уповноваженим суб'єктом (держава, органи місцевого самоврядування тощо), що має можливість владного впливу на поведінку інших осіб, то в другому регулювання відносин учасників відносин здійснюється ними самими на основі домовленості.

Оскільки регулятивні «Інтернет-відносини» можуть належати до сфери як приватного, так і публічного права, виникає необхідність розмежування регулятивних цивільних правовідносин та регулятивних адміністративно-правових відносин, з якими пов'язують виконання управлінських функцій.

Порівнюючи два згадані види правовідносин, передусім слід згадати таку названу вище рису, властиву публічним правовідносинам, як те, що вони є «первинними» стосовно суспільних відносин. Правовідносини в галузі публічного права взагалі, а отже і в галузі адміністративного права, виникають, змінюються та припиняються тільки на підставі правових норм, що містяться в актах законодавства, котрі безпосередньо породжують правовідносини і реалізуються через них. Між нормою, встановленою актом адміністративного законодавства, та адміністративно-правовими відносинами існує причинний зв'язок. Що стосується сфери приватного права, то в ній суспільні відносини можуть опосередковуватися й іншими (не юридичними) нормами. Тому тут можлива ситуація, коли цивільні «Інтернет-відносини» сторін взагалі можуть не потребувати правового втручання.

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що поміж правовідносин, які виникають в Інтернеті, слід розрізняти: 1) відносини приватного та публічного права, 2) відносини регулятивні та охоронні. При цьому визначальним є загальний поділ правовідносин на ті, що виникають у галузі приватного права, і ті, що виникають у галузі публічного права. У залежності від того, чи є відносини публічно-правовими чи приватноправовими,

визначається їхній зв'язок з певною галуззю права, а відтак те, якими є їхні властивості. До сфери «Інтернет-права» належать лише регулятивні правовідносини, які є результатом регулятивного впливу норм, передусім, цивільного законодавства. Це пов'язане з тим, що ІТ-відносини належать до приватноправової сфери, де діє принцип «Дозволено все, що не заборонено законом», що дає можливість укласти будь-які договори. На такому підґрунті складається основний масив норм Інтернет-права, який можна характеризувати як «Інтернет-право у вузькому сенсі». Що стосується охоронних правовідносин, то це результат дії універсальних правових засобів захисту, котрі застосовуються у випадках порушення регулятивних норм (у тому числі, й у сфері ІТ). Зауважимо також можливість виокремлення «Інтернет-права в спеціальному сенсі», до якого можуть бути віднесені норми, що стосуються певної сфери Інтернет-відносин: створення програмного забезпечення; Інтернет речей тощо.

Таким чином, правовідносини, що складаються в такому специфічному сегменті ІТ-сфери, як «Інтернет речей» у процесі функціонування останнього, за своєю сутністю є регулятивними цивільними правовідносинами.

Спираючись на таке їхнє розуміння, оцінимо далі, чим власне є «Інтернет речей».

Виходячи з розуміння Інтернету речей як «сукупності взаємодіючих технічних систем і комплексів, призначених для реалізації суспільних відносин, у тому числі пов'язаних із наданням послуг або проведенням робіт», маємо підстави вважати ІР об'єктом цивільних правовідносин. Такий висновок підтверджується й тим, що в тому ж самому визначенні ІР, яке ми взяли за основу його розуміння, далі йдеться про те, що «надання послуг або проведення робіт» відбувається «за безпосередньої участі або без участі суб'єктів цих відносин (юридичних або фізичних осіб)». Тобто таке формулювання припускає, що суб'єктами відносин (правовідносин) Інтернету речей є юридичні або фізичні особи.

Тут слід згадати, що останнім часом правознавці звертають увагу на появу правових проблем, зумовлених використанням штучного інтелекту в технологіях Інтернету речей, які полягають у припущенні, що роботи можуть бути як об'єктом, так і суб'єктом суспільних відносин, а значить, можуть бути як об'єктом, так і суб'єктом правовідносин [7].

Висновки. Як на нашу думку, таке припущення не суперечить прогнозам щодо розвитку ІТ. Разом із тим, попри висловлену думку, що інформаційне поле є не унікальною особливістю лише біологічних організмів, а загальною властивістю Всесвіту [20], при сучасному рівні знань вплив на це поле з метою його впорядкування реально можливий лише в частині його біологічного (людського) субстрату. І обґрунтованого спростування цієї реальності та доказів зворотного поки ще зустрічати не доводилося. Це дає підстави для висновку, що Інтернет речей – це сукупність об'єктів відносин (правовідносин), що складаються між людьми, які безпосередньо (або у кінцевому підсумку) ці об'єкти використовують.

Література

1. Погляди Мануеля Кастельса на інформаційне суспільство [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/vnz/reports/econom_history/25179/.
2. Інтернет речей і технотренди як ознаки еволюції суспільства суспільство [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pedpresa.ua/136666-internet-rechey-i-tehnotrendy-yak-oznaky-evolyutsiyi-suspilstva.html>.
3. Как устроен и для чего используется интернет вещей в Нидерландах суспільство [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://itc.ua/articles/kak-ustroen-i-dlya-chego-ispolzuetsya-internet-veshhey-v-niderlandah/>.
4. Що таке Інтернет речей. суспільство [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://iot.lviv.ua/що-таке-інтернет-речей/>
5. Баранов О. «Інтернет-речі» як правовий термін / О. Баранов // Юридична Україна. – 2016. – № 5-6. – С. 96 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/urykr_2016_5-6_16.
6. Баранов О.А., Брижко В.М. Захист персональних даних в сфері Інтернет речей / О.А. Баранов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ippi.org.ua/sites/default/files/11_0.pdf.
7. Баранов О.А. Інтернет речей і штучний інтелект: витоки проблеми правового регулювання / О.А. Баранов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://arphd.ua/publication-249/>.
8. Исаков В.Б., Сарьян В.А., Фокина А.А. Правовые аспекты внедрения Интернета вещей / В.Б. Исаков // ИТ-Стандарт. – 2015. – № 4-1(5). – С. 9.
9. Открытая концепция «Интернет вещей»: Правовые аспекты (Российская Федерация). Версия 1.0 для обсуждения.. Санкт-Петербург. 26.05.2016 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dentons.com/ru/global-presence/russia-and-cis/russia/st-petersburg.aspx>.
10. IT-право: проблеми і перспективи розвитку в Україні: збірник матеріалів науково-практичної конференції. – Львів : НУ «Львівська політехніка», 2016. – 396 с.
11. Рассолов И.М. Право и Интернет: теоретические проблемы : автореф. дис. ... докт. юрид. наук / И.М. Рассолов. – М., 2008. – С. 8.
12. Дмитрик Н.А. Осуществление субъективных гражданских прав с использованием сети Интернет / Н.А. Дмитрик. – М., 2006. – С. 72.
13. Глушков А.В. Проблемы правового регулирования Интернет-отношений : дис. ... канд. юрид. наук / А.В. Глушков. – СПб., 2007. – С. 42.
14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nataliamyk.blogspot.spot.com/2015/01/3.html>.
15. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki>
16. IT-право: поняття та сутність: монографія / За ред. О.І. Харитонові, Є.О. Харитонова. – Одеса : Фенікс, 2017. – С.10.
17. Литвинов Є.П. Правовідносини в інтернет-праві / Є.П. Литвинов // Часопис Київського університету права. – 2013. – № 3. – С.145.
18. Єфремова К.В. До перспектив правового регулювання інтернет-правовідносин: господарсько-правовий аспект / К.В. Єфремова // Право та інноваційне суспільство. – 2014. – № 1. – С. 5.
19. Барабаш О.О. Загальна характеристика інтернет-правовідносин / О.О. Барабаш // IT-право: проблеми і перспективи розвитку в Україні: збірник матеріалів науково-практичної конференції. – Львів : НУ «Львівська політехніка», 2016. – С. 23.
20. Енан Р.Є. Правове регулювання відносин у мережі Інтернет / Р.Є. Енан // IT-право: проблеми і перспективи розвитку в Україні: збірник матеріалів науково-практичної конференції. – Львів : НУ «Львівська політехніка», 2016. – С.172.
21. Бог повсюду. Физик из США выдвинул теорию о том, что Вселенная обладает сознанием [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nv.ua/techno/science/bog-povsjudu-amerikanskij-fizik-vydvynul-teoriju-o-tom-chto-vselennaja-obladaet-soznaniem-1546675.html>.

А н о т а ц і я

Харитонов Є. О., Харитонова О. І. Категорія «Інтернет речей» та цивільні правовідносини. — Стаття.

Стаття присвячена розгляду питань співвідношення категорій «Інтернет речей» та «цивільні правовідносини» і визначенню місця «Інтернету речей» як цілісного правового явища в структурі правовідносин.

Ключові слова: Інформаційне суспільство, «Інтернет речей», правовідносини, цивільні правовідносини, приватне право, Інтернет, об'єкт прав.

А н н о т а ц и я

Харитонов Є. О., Харитонова О. І. Категория «Интернет вещей» и гражданские правоотношения. — Статья.

Статья посвящена рассмотрению вопросов соотношения категорий «Интернет вещей» и «гражданские правоотношения» и определению места «Интернета вещей», рассматриваемого как целостное правовое явление в структуре правоотношений.

Ключевые слова: Информационное общество, «Интернет вещей», правоотношения, гражданские правоотношения, частное право, Интернет, объект прав.

S u m m a r y

Kharytonov E. O., Kharytonova O. I. The category «Internet of things» and civil legal relations. — Article.

The article is devoted to consideration of the correlation of the categories «Internet of things» and «civil legal relations» and defining the place of «Internet of things» as an integral legal phenomenon in the structure of legal relations.

Key words: Informational society, «Internet of things», legal relations, civil legal relations, private law, Internet, object of rights.